

Historie van den nieuwen Amsterdamschen schouwburg, met fraaije afbeeldingen

<https://hdl.handle.net/1874/44794>

H I S T O R I E
V A N D E N
N I E U W E N A M S T E R D A M S C H E N
S C H O U W B U R G .

gec.

HISTORIE
VAN DEN
NIEUWEN AMSTERDAMSCHEN
SCHOUWBURG.

MET FRAAIJE AFBEELDINGEN.

TE AMSTERDAM,
By G. WARNARS en P. DEN HENGST.
MDCCLXXV.

B E R I C H T

V A N D E

U I T G E E V E R S.

Het Stukje, dat wy thans onzen Lezeren aanbieden, is uit geschrevene aantekeningen, wegens welke egtheid en nauwkeurigheid wy ons met reden verzekerd houden, opgemaakt. —

Wy hebben den Titel van HISTORIE, boven dien VAN BESCHRYVING VAN DEN NIEUWEN AMSTERDAMSCHEN SCHOUWBURG, verkozen, als beter geschikt naar de byzonderheden, welke 'er in voorkomen. Want schoon het voor een groot gedeelte wel bestaat uit eene Beschryving van het Gebouw en de Tooneelen, meenden wy egter dat het geen tot de direktie behoorde, en verscheide-

B E R I C H T.

ne andere omstandigheden, welke men hier zal gemeld vinden, niet gevoeglyk onder den titel van Beschryving konden begrepen worden. — Voor het overige kan dit Stukje als een Vervolg op de Historie van den vorigen Schouwburg aangemerkt, en met dezelve behoortlyk in één Boekdeeltje gebonden worden.

BERICHT AAN DEN BINDER.

Afb. van den Nieuwe Amst. Schouwburg met een gedeelte van het Leidfche Plein tegen Bladz. 15

———— van voren ————— ibid

———— van de Leidfche Staat te zien — ibid

———— van binnen van het Tooneel te zien ————— 34

———— naar het Tooneel te zien ————— 35

HISTORIE

VAN DEN

NIEUWEN AMSTERDAMSCHEN

SCHOUWBURG.

Eenigen tyd geleden hebben wy onzen Landgenooten, ter gelegenheid van den verschriklyken brand, door welchen de Amsterdamsche Schouwburg is vernield geworden, eene beknopte Historie wegens de Opkomst, den Voortgang en den Ondergang van Amstels Schouwtooneel medegedeeld. Onmiddelyk na dat noodlottig geval, wenschten alle regtgearde liefhebbers van onzondige uitspanningen, dat de Tooneelvermaken, die, behalven dat zy de jeugd aftrekken van verderflyke ryd- en geldverspillingen, ook dienen kunnen om den geest te verlustigen, op eene wyze, die het vernuft beschaaft en het hart verbetert, weder mogten ingevoerd worden. Welhaast zag men doorflaande blyken van de genegenheid der Agtbare Regering, om de vervulling dezer welmeenende wenschen te be-

Inleiding.

vorderen. De noodige maatregelen tot het oprigten van eenen Nieuwen Schouwburg werden genomen; men beraamde schikkingen om alles, wat tot het Tooneel en deszelfs befliering behoorde, te regelen, en het werk, werd met allen mogelyken spoed voortgezet. Wy oordeelden het niet ongevoeglyk, by wyze van vervolg op ons vorige Stukje, eene Beschryving van deze nieuwe Stigting op te stellen, en deden ten dien einde ons best om de egtfte berigten wegens de voornaamfte byzonderheden, daartoe betrekkelijk, magtig te worden; het geen ons in zoo verre gelukt is, als wy het ter bereikinge van ons oogmerk noodig agtten.

Gebruik, het welk van den grond, waarop de Oude Schouwburg gestaan heeft, is gemaakt geworden.

Roomsch-Katholyk-Ouden-Ar-

Eer wy egter tot het verhaal dier byzonderheden overgaan, zullen wy ons kortelyk bezig houden met de beschouwing van het gebruik, het welk van den grond waarop de Oude Schouwburg gestaan heeft, is gemaakt geworden. — Men weet dat die grond, na het afbranden van het Gebouw, door de Heeren Regenten van het Roomsch-Katholyk-Ouden-Armen-Comptoir werd ingekogt, en dat op denzelfen het gemelde Comptoir is aangelegd. Reeds twee Eeuwen geleden, was het bekend onder den naam van *de Beurs der Katholyke*

Ar-

Armen, en uit dezelve was men alleenlyk gewoone oude Armen te ondersteunen. Dit oude Comptoir stond omtrent het Jaar 1630 onder de bestiering van twee Regenten, die in den Jaare 1632 twee anderen tot hunne medehelpers verkoren. Ten dien tyde, en nog lang daarna, hielden zy hunne vergaderingen in eene gehuurde kamer, doch eindelyk hebben zy een huis aan de Oostzyde van den Nieuwezyds Agterburgwal, dicht by het Spui, gekregen, waarvan de Regenten, gedurende eenen geruimen tyd, slegts eene Voorkamer tot hun byzonder gebruik hielden, terwyl het overige gedeelte verhuurd werd (a).

In het eerst kwamen de inkomsten van dit Comptoir uit de vrugten van eenige giften en legaten, die van tyd tot tyd aan het zelve gemaakt werden. Naderhand heeft men deze inkomsten merkelyk zien vermeederen, door het doen van Collecten aan de huizen der Roomschegezinden, en vervolgens door het verzamelen van liefdegiften in de Kerken, in navolging van het lofelyk gebruik, het welk in de publieke en andere Protestantsche Kerken is ingevoerd. — Dit liefdewerk nam met algemeene toejuiching der

men Comptoir beschreven.

Verandering in den staat van dit Comptoir, vorderde grooter ruimte van plaats.

(a) J. WAGEN. *Amsterd.* IIIde D. bladz. 344.

der Gemeenten zynen aanvang, op den eersten van Wintermaand des Jaars 1771. Het getal der Armen, tot dit Comptoir behoorende, is ook van tyd tot tyd zeer sterk toegenomen. Gedurende vele Jaren is het gebruikelijk geweest dat aan iedere Kerk, naar mate van de grootheid der Gemeente en het getal der Armen, door de Regenten om de drie maanden, zekere som gelds werd toegelegd, die door den Pastoor, volgens zeker bepaald getal van briefjes, inhoudende de namen der Armen, en de begrooting der gifte, voor ieder van dezelve geschikt, werd uitgedeeld. Beven deze uitdeeling in geld, geschiedde 'er ook jaarlyks, door handen van den Pastoor, eenige uitdeeling van Kaas en Gort (b). Doch eindelyk hebben de Heeren Regenten goedgevonden zelve alle de Armen te bedeelen. Het een en ander was oorzaak dat de gemelde Heeren, ter bereikinge van hunne oogmerken, eenen ruimen grond noodig hadden, van welken zy zich voorzagen door het erf, waarop de Amsterdamsche Schouwburg gestaan had, te koopen, met voornemen om daar hun Comptoir over te brengen.

Op

(b) J. WAGEN. als bov. bladz. 217. enz.

Op dit erf heeft men alles zoo geschikt, als tot eene stigting van dezen aart vereischt werd. — De Poort aan de Keizersgragt is in denzelfden staat gebleven, waarin zy zich van ouds vertoond heeft, alleenlyk is ter wederzyde een *Yzeren Hek* gemaakt geworden. — Het Woonhuis, waarvan niets anders dan de Kap afbrandde, is mede in de vorige orde gebleven, uitgezonderd dat 'er van het groote Portaal, waarmede men in den Schouwburch ging, eene Zykamer gemaakt is, ten dienste van den genen, aan wien het gemelde Huis verhuurd is, met uitzonderinge van de eerste Voorkamer. In dit vertrek, van ouds de Regentenkamer genoemd, het welk zeer fraai gemaakt, en van allerlei kassen en gemakken voorzien is, wordt nu het Comptoir, van de Heeren Regenten gehouden.

Wyze, waarop men het erf van den Schouwburch bebouwd heeft.

Het uitvoerig en fraai Schilderstuk, dat in het vertrek op den Agterburgwal voor den Schoorsteen stond, is nu in deze Regentenkamer voor den Schoorsteen geplaatst geworden. Het zelve is door den beroemden *JAKOB DE WIT*, in den Jaare 1754, en dus kort voor zynen dood, geschilderd. Het verbeeldt, in een rond Steenen Tafereel, in het graauw, de Euangelische Geschiedenis der

Schoorsteenstuk in de Regentenkamer.

arme Weduwe, en vele ryken, welke hunne gaven, in de tegenwoordigheid van den Heere Christus en van zyne Apostelen, in de Offerkiste bragten. Men leest boven het zelven de vier laatste Vaarsen uit MARC. XII. Het Tafereel, voor het welk een gordyn opgeschoven is, wordt door eenen schoonen Jongeling, die de oogen aandachtiglyk omhoog slaat, met de eene hand vastgehouden, terwyl hy met de andere een stuk gelds in eene Armbos steekt. Aan de andere zyde ziet men nog eene hand, insgelyks eene gift in eene andere Armbos steekende. Voorts liggen op den voorgrond eene derde Armbos, een zak gelds en eenige briefjes (c).

Andere
Schilderyen
in deze Ka-
mer.

Behalven dit stuk, het welk voor een der schoonsten gehouden wordt van allen, die van DE WIT voor handen zyn, is deze Regentkamer nog versierd met twee zeer fraaije en zinryke Schilderyen, gemaakt door de bewaame hand van den Konst-Schilder J. BUIS, en verbeeldende den GODSDIENST, het GELOOF, de HOOP en de LIEFDE.

De Heer J. F. DELSING, Regent van dit Comptoir, heeft, ter verklaringe dezer stukken, het volgend Vaarsje, door hem gemaakt,

met

(c) J. WAGEN. *Amst.* IIIde D. *bladz.* 344.

AMSTERDAMSCHEN SCHOUWBURG. 7

met Gouden Letteren, ter zyde, laten schryven:

Daar Godsdienst, biddende opgetogen,

Het Offer van 't Geloof beschouwt,

Het welk, eerbiedig neêrgebogen,

Op Jesus heilryk-Kruis vertrouwt,

Doen Hoop en Liefde een Eerzuil stichten,

En leeren uit Gods Wet haar pligten.

De Heeren Regenten der Oude Armen, hebben in deze Kamer eene groote uitgemetfelde Brandkas, ter bewaringe der Effekten en andere Papieren van aangelegenheid, doen vervaardigen; en 'er eene zeer fraaije Mahogniehouten Balie laten zetten, welke zy, benevens alle de andere ornamenten voor hunne eirekening hebben laten maken.

Verdere byzonderheden in deze Kamer.

Aan het einde van den Gang, beneden in het Woonhuis, komt men aan eenen tweeden Gang, die tot het Nicuwe Gebouw behoort. Ter regter zyde treedt men in eene wel geregelde Bedeelkamer, en aan de andere zyde is een vertrek, het welk tot eene Spreekkamer geschikt is, en waarin verscheidene kassen, ter berginge van Boeken en andere dingen, geplaatst zyn. — Dezen tweeden Gang doorgestaan zynde, komt men door eene groote Deur, die in vroeger tyd voor aan

Het Nicuwe Gebouw beschreven.

het Woonhuis geplaatst was , op den verderen grond van den afgebranden Schouwborg. Die Deur of Poort staat met zyne Kolommen op een verheven stoep, en maakt eene zeer fraaije vertooning, waarin eene bouwkundige schikking doorstraalt. Boven dezelve ziet men, in witten Hardsteen, het volgende Tydvaars, het welk uit de penne van den reeds genoemden Heere J. F. DELSING is voortgevloeid:

beschoVW op nieVW een hVIs, Waar nog het LVstIg kroost
Van IJVer D'oeVDen stok In zijne eLenDe troost.

Onder het nieuwe Gebouw, het welk op de oude sterke Fondamenten gezet is, zyn dezelfde ruime Kelders, die tot den Schouwborg behoorden, gebleven; en dezen dienen nu tot berging van Gort en Kaas, welke onder de Armen worden uitgedeeld. De grond tegens de Runstraat en van agteren ligt nog geheel onbebouwd; zynde de Heeren Regenten voornemens op denzelfven een Armen-Hofje te stigten, zoo ras als zy door de liefdadigheid der Gemeente de penningen, welke ter bereiking van dit oogmerk vereischt worden, zullen verzameld hebben.

Getal der
behoefstgen,

Wy vinden gemeld dat het getal der be-
hoef.

hoeftige Huisgezinnen, met welken dit Comptoir belast is, ruim 2400 bedraagt. De Armen komen daar wekelyks, des Woensdags namelyk, om het een of ander, waarmede zy bedeed worden, te ontvangen. Zy komen van de Prinsengragt in, en gaan, door den Gang van den gewezen Schouwburg aan dien kant, in eene ruime Gaandery, dewelke, door middel van Hekjes in onderscheidene vakken verdeeld is; zynde die Gaandery gezet op het Fondament, waarop voordezen de Loges gestaan hebben. Aan het einde van dezelve leest men, op een geschilderd Bord, deze waarfchouwing, door den Heere J. F. DELSING in digtregelen opgesteld:

die tot dit
Comptoir
behooren,
en wyze
waarop zy
bedeed
worden.

Draagt zorg, ó Armen! dat ge elkaër hier dringt noch floot:
Zyt stil: misleid ons niet door onrechtmatig klaagen:
Tracht ons, naar waarheid, uw behoeften voor te draagen,
En dankt uw' God! Hy is 't, die u bezorgt in nood.
En gy, Beschouwers! deelt ge in 's Hoogsten zegeningen,
Verroost dan de Armoê, die om uwen bystand schreit!
Ontluit uw milde hand, opdat Barmhartigheid
U plaatse in 't zalig Choor der blyde Hemellingen.

Vervolgens komen de Armen twee aan twee in de Bedeekamer, en gaan, langs een ander Hekje dan waar langs zy ingekomen waren, den Gang aan de Prinsengragt weder uit.

Getal der
Heeren Re-
genten, en
Namen der
thans leven-
den.

De Heer WAGENAAR heeft aangeteckend dat de Heeren Regenten van dit Comptoir, zederd meer dan eene Eeuw vier in getal geweest zyn, en doorgaands voor hun leven dienen, wordende, by het overlyden van eenen derzelven, door de drie overigen, eenen anderen in deszelfs plaatse verkozen, uit de aanzienlykfte Roomsch-Katholyken van de Stad (*d*). Thans is het getal, uit hoofde van den zwakken toestand van den oudsten der Heeren Regenten, welke dien post reeds meer dan vyf-en-veertig Jaaren heeft waargenomen, tot vyf gebragt geworden. Dezelven zyn, terwyl wy dit schryven, de Heeren Mr. L. P. OCCO, J. SCHADE', J. F. DELSING, J. BAPT. VAN EECKHOUT en P. CHARLE'. Heden zyn 'er meer dan driehonderd Collectanten, die het liefdewerk in de Kerken, ten nutte der Armen, beurtelings waarnemen. Daarenboven zyn 'er vier-en-veertig Wykmeesters gesteld, om de behoefte der arme Huisgezinnen na te gaan; en de Heeren Regenten houden, op bepaalde tyden, hunne Vergaderingen, om alles wat tot de bedeeeling behoort, en andere noodige zaken, die het Comptoir betref-

(*d*) J. WAGEN. *Amst.* IIIde D. *bladz.* 344.

treffen, te regelen, en daaromtrent de vereischte schikkingen te beramen.

Nadat dus de grond, op welken de Oude Amsterdamsche Schouwburg gestaan heeft, verkogt, en door de koopers tot het bovengemelde gebruik geschikt geworden was, is het by de Agtbare Regering, gedurende eenigen tyd, een stuk van raadpleeginge gebleven, of men weder eenen anderen Schouwburg zoude oprigten. — De Vroedschap benoemde, uit haare Vergaderinge, de Wel Edele Agtbare Heeren Mr. PIETER HARTSINCK, Mr. ISAAC SWEERS, Mr. JAN VAN DE POLL PIETERSZ. en Mr. NICOLAAS FAAS, om de zaak nader in overweging te nemen, en na te gaan, wat, in de toenmalige omstandigheden, dienstigst moest geoordeeld worden. Ook zyn de bovengemelde Heeren, in gevalle de redenen voor het aanleggen van een nieuw Tooneel hun gewigtig mogten voorkomèn, verzogt om eene bekwaame plaats voor eenen Schouwburg uit te denken, als mede om te overwegen wat beter ware, een Gebouw van Steen, of eene Loots van Hout, ten dien einde op te rigten.

Na rype overweging heeft men eindelyk geoordeeld, dat verscheidene redenen samenlie-

Raadpleegingen wegens het oprigten van eenen Nieuwen Schouwburg.

Besluit hieromtrent genomen.

pen

pen, om het besluit tot het aanleggen van een geregeld Tooneel te doen overflaan. Behalven dat het zelve dienen kon tot Opbouw van Taal- en Digtkunde, en tot aankweeking van Welsprekenheid, was het niet wel mogelyk in ene Stad, die zoo volkryk is als Amsterdam, en waarin zich zulk een groot aantal van vreemdelingen bevindt, zulk eene uitspanning te ontbeeren. Op den agtsten van Grasmaand des Jaars 1773, heeft men in de Vroedschap de oprigting van eenen Nieuwen Schouwburg vastgesteld. — In de volkrykste Stad van ons Vaderland, waar weinige Vlakten gevonden worden, welke voor een Gebouw van dien aart geschikt zyn, kon die oprigting nauwlyks ergens met minder kosten en belemmeringe geschieden dan op het Leidse Plein, uit welken hoofde het zelve ten dien einde werd uitgekozen.

Het maken van de noodige schikkingen tot den Opbouw en Inrigting van eenen Schouwburg werd aan de Edele Groot Agtbare Heeren Burgemeesteren overgelaten.

Na het nemen van dit algemeen besluit, is verder aan hunne Edele Groot Agtbaarheden, de Regeerende Heeren Burgemeesteren overgelaten om al het noodige te beramen, en zoodanige ontwerpen en schikkingen vast te stellen, als zy zouden oordeelen te behooren. — Zooras als aan Hunne Edele Groot Agtbaarheden door den Heere J. E. DE WITTE,
Di-

Direkteur Generaal over de Stads Werken en Gebouwen verscheidene Ontwerpen, ten onderzoek waren aangeboden, behaagde het hun een derzelven goed te keuren. Weinige dagen na deze goedkeuring, zag men reeds de hand aan het werk slaan; want op Maandag den 19den van Grasmaand deszelven Jaars, heeft men de ontgraving begonnen, en op Dingsdag den 4den van Bloeimaand, maakte men reeds een begin met het Heiwerk.

Volgens het gemaakte en aangenomen Ontwerp, moest dit Gebouw eene langte van 160 voeten, en een breedte van 80 voeten buitenswerks hebben; de hoogte moest tot de dekplaten toe 46 voeten zyn, alles naar de Amsterdamsche maat gerekend. Niettegenstaande de grond vry vast en zwaar bevonden werd, heeft men egter 306 Palen in denzelven geheid, op welke de Steenen Voetmuur, waarop het Gebouw rust, gemetzel is, zynde voor het overige het gantsche Gevaarte van Hout opgemaakt.

Op Maandag den 17den van Bloeimaand, is de eerste Steen gelegd geworden door den Heere PIETER VAN DER LYN, Zoon van den Heer CORNELIS JACOB VAN DER LYN. Wyders is met het leggen van

Afmetingen van dit Gebouw.

Spoed in de oprigtinge van dit Gebouw.

van het Fondament zoo veel spoeds gemaakt, dat men op Maandag den 14den van Wiedemaand, de kapitale Bindten tot den Opstal heeft beginnen te rigten. Niettegenstaande deze Bindten van eene ongemeene zwaarte en dikte waren, is alles egter, tot elks verwondering, met eene ongelooflyke vaardigheid verrigt geworden door Stads Arbeidsluiden, die, onder het bestier van den bovengemelden Directeur DE WITTE, den Opbouw van den geheelen Schouwburg ten einde toe volvoerd hebben.

Bouwkundige Verdeeling van het Gebouw en van deszelfs Binnenwerk.

Uit de Grond- en Stand-teekeningen, welke, naar de orginee Teekening, door de Kunstgraveerders R. en H. VINKELES in het Koper gebragt zyn, kan men de Bouwkundige Verdeeling van dit Gebouw en van deszelfs Binnenwerk gemaklyk opmaken. Met behulp van dezelve kan men ligtelyk nagaan hoe dit Gevaarte, in zyn geraamte staande, verder is opgetrokken; en hoe het nevens het Dak, dat door Yzers zynen eigen last draagt, en waarvan de bovenste de onderste Balken vangen, kunstiglyk in malkanderen gewerkt is; zynde de buitenste bekleeding geschikt naar de Iönische Bouworde, en voorzien van een Rustiek Onderwerk. — Wanneer men ook de

AMSTERDAMSCHEN SCHOUWBURG. 15

de Platen, welke tot dit stukje behooren, inziet, zal zulks zeer veel toebrengen, om de verbeelding, onder het lezen van de volgende Beschryving te hulp te komen. — Men behoeft slegts het oog te slaan op de Plaat, waarin de Nieuwe Amsterdamsche Schouwburg van voren vertoond wordt, om te zien dat de groote Voorzyde van dit Gebouw, uitzigt hebbende op de Baangragt, en ten Zuiden staande, vier-en-twintig Schuifkozynen heeft. De zyde, welke haar uitzigt heeft naar de Leidsche Straat, en in het Oosten ligt, heeft 'er (gelyk in twee andere Platen duide-lyk wordt aangewezen) veertien, gelyk ook de westzyde, ten Westen naar de Poort toe strekkende; doch de Agtergevel, die ten Noorden staat, is blind, en bestaat uit een enkel glad beschoot. — Wyders ziet men, den Schouwburg van voren onder het oog hebbende, in de groote Voorzyde, eenen Vooruit-sprong met drie Deuren, of Ingangen, welker eene zeer ruim is, terwyl de andere kleiner zyn. Door dezelve komt men in het Voorportaal, waarin de Trap naar het Tooneel ter linker zyde geplaatst is. Aan de regter hand is een zeer groote Bordestrap naar de bovenste Loges, gelyk ook het Comptoir en de

Groote
Voorzyde.

Oostzyde.

Westzyde.

Agtergevel
of Noord-
zyde.

Ingangen in
de groote
Voorzyde.

in-

ingang der Koffie-Kamer; regtuit is eene net befne-
den Deur, door welke men toegang heeft
tot den Bak en de Balkonloges, die door een
Binnenportaal van elkanderen zyn afgezon-
derd, om togt voor te komen, zynde het
Voorportaal tevens geschikt voor de Bedien-
den, die genoodzaakt zyn eenigen tyd te wag-
ten. — Aan de Oostzyde is een ruime ingang
met een Portaal, waardoor men aan de Twaalf
en Zes ftuivers Plaatsen komt, en ook naar een
Comptoir gaat. — Aan de Noordzyde is ee-
ne Nooddeur, door welke men in de Agter-
balkons en tevens in den Bak kan komen,
zynde deze Ingang mede van een Binnenpor-
taal voorzien. — Eindelyk is in den Wester-
of Agtergevel eene Deur, door welke men
van buiten in de Machinekelder, gelyk mede
tot het Tooncel, toegang heeft.

Ingang aan
de Oostzy-
de.

Nooddeur
aan de
Noordzyde.

Deur aan de
Westzyde.

Frontespice
van de Voor-
zyde.

In de Plaat, waarin de Schouwburg, zoo
als dezelve zich van voren vertoont, is afge-
beeld, ziet men duidelyk dat de Vooruitsprong
een Frontespice heeft, welker Trommel ver-
sierd is met een Medaillon, waarin men het
Hoofd van Apollo ziet; nevens zes Kindert-
jes, drie namelyk ter wederzyde van het ge-
melde Hoofd, als mede eenig Bywerk, zin-
spelende op de Treur- en Blyspelen. — Boven
op

op de Zygevels, ten Oosten en ten Westen, ziet men ter wederzyde, tuschen de Ballustrade, het zinnebeeld van den Byenkorf, versierd met een' Oud' Man en een Burger-Weesmeisje, nevens de Vazen, staande op de hoeken en uitsprongen der Gevels; alle welke sieraden door den Stads Beeldhouder A. ZIESENS is zyn vervaardigt. — Wyders is het Gebouw door eene Yzeren Balie afgesloten, en de grond aan alle kanten op zulk eene wyze geschikt, dat men zeer gemaklyk rondom het zelve kan gaan en ryden.

Frontispi-
cen van de
Zygevels.

Schikking
van den
grond rond-
om het Ge-
bouw.

Wy oordeelen dus genoeg wegens den buitensten omtrek van den Schouwburg gezegt te hebben, en zouden, nu gevoeglyk tot de Beschouwing van het ~~Binnenwerk~~ kunnen overgaan, indien wy het niet nodig agtten vooraf eene aanmerking by te brengen, die ons aan de hand gegeven is, en by ons van te veel belang gehouden wordt, om 'er niet in het byzonder op stil te staan.

Zeer weinige menschen zyn 'er, die met genoegzame naauwkeurigheid weten wat tot den Opbouw van eenen goeden Schouwburg vereischt wordt. Onder de bekende Kunsten of Wetenschappen, zoude men haast zeggen dat 'er geene is; die 'er niet op de eene of

Aanmerking
wegens de
vereischen
in eenen
Schouw-
burg.

Het Bouw-
kundige.

andere wyze in te pas komt. Om 'er eenig denkbeeld van te geven, en uit vele flegts eenige weinige algemeene byzonderheden te noemen, zoude men drie Hoofdverdeelingen kunnen maken, en overwegen waarop in het Bouwkundige, in het Mechanique of Werktuigkundige, en in het Schilderkundige te letten staat. — Het Bouwkundige bestaat voor eerst in de uitwendige gedaante, in het aanzien, in de sterkte van het Gebouw en in de grootschheid der vertooninge, waar naar de Kap of het Dak behoort te worden ingerigt. Ten tweeden in het Amphitheater, of de plaats, die voor de Aanschouwenen geschikt is: en ten derden in het Tooneel, waarop de Stukken worden uitgevoerd. In ieder van deze ondericheidene deelen zyn byzondere schikkingen nodig, en te zamen moeten zy, behalven aan de regelen der Kunste, ook voldoen aan het groote oogmerk der oprigtinge van eenen Schouwburg, men moet name-lyk overal wel kunnen hooren en wel kunnen zien; alles moet op de gemaklykste wyze geschikt zyn, zoo wel voor de Spelers als voor de Aanschouwers en voor de Oppassers. Alle de deelen moeten een goed en geregeld Gebouw, dat met smaak aangelegd, en op eene vrolyke wyze versierd is, uitmaken.

Het

Het Mechanique of Werktuigkundige betreft alles wat tot het Tooneel behoort, het loopen namelyk, den stand en de geschiktheid der Schermen, Friezen en Stopdoeken; de verandering der Tooneelen en alles wat op dezelve moet vertoond worden, als Vliegen, Zinken, afbeelding van Zee, Rotsen, Wolken en van meer andere dingen, die in de Natuur plaats hebben, of tot sieraad kunnen dienen. Alles, wat hiertoe vereischt wordt, moet 'er niet slegts te vinden zyn, maar het behoort alles in goeden staat en orde gehouden te worden, om dadelyk gereed te zyn tot dat gebruik, waartoe het geschikt is, zoodat men 'er zich by iedere voorkomende gelegenheid van kan bedienen.

Het Mechanique of Werktuigkundige.

Het Schilderkundige betreft de verbeelding der Tooneelen. Tot dezelve wordt, behalven de kennis der Schilderkunst, die der *Optica* of Gezigtkunde vereischt, gelyk ook die der *Perspectief* of Doorzigtkunde. Daarenboven dient de Schilder wel in zoo verre geoefend te zyn in de Bouwkunde, dat hy alles in eenen goeden smaak en natuurlyk kan vertoonen; en eindelyk moet hy niet onkundig zyn van de Geschiedenissen, van de Oudheden, en van de gesteltenisse van ieder Land,

Het Schilderkundige.

om dus ieder Tooneel in zynen waren aart, met de noodige juistheid, te kunnen doen voorkomen.

Fraaiheid
van den
Nieuwen
Amsterdam-
schen
Schouw-
burg.

Wanneer men dit alles by elkanderen voegt, en overweegt dat niet eene der gemelde byzonderheden kan ontbeerd worden, dat iedere van dezelve zoo moet geschikt zyn, dat zy alle de andere te hulpe kome, en geene de minste belemmering in het geheel veroorzake, dan kan men zich ligtelyk verbeelden wat het in hebbe, de hand tot het aanleggen van eenen Schouwburg te leenen. In een geval, dat zoo zelden voorkomt, en waarin men van het oordeel van kundigen en onkundigen afhangt, kan men by geene mogelykheid van berispinge bevryd blyven. Wanneer men egter den Nieuwen Schouwburg aan de Regelen, welke in de bygebragte aanmerking begrepen zyn, wil toetsen, zal men ten vollen overtuigd worden dat dezelve onder de fraaye Gebouwen van onzen tyd verdient geteld te worden.

Binnenwerk
beschreven.

In de beschouwing van het Binnenwerk, valt onze opmerking in de eerste plaatse op het Orchest: het zelve is zes-en-dertig voeten lang, agt voeten breed, en ruim genoeg voor zes-en-twintig Muzikanten. Ter wederzyde van den Bak en onder het Tooneel heeft men

toe-

toegangen tot het zelve. — De Bak is zestig De Bak.
voeten lang, en tweeënvftig voeten breed.
In denzelven zyn agttien Zitbanken, op wel-
ken driehonderd en dertig menfchen plaats
kunnen vinden, fchoon men 'er al eens vyf-
honderd in geteld heeft.

De Staanplaats is vyftig voeten lang en agt- De Staan-
plaats.
tien voeten breed, dezelve heeft eenen rui-
men Opgang met een Portaal, waardoor men
toegang heeft tot de Koffiekamer, gelyk ook
tot de Twaalf ftuivers Plaats en tot het Betaal-
comptoir. In de Balustrade, die de Staan-
plaats van den Bak afscheidt, is wederzyds
eene deur, opdat men, in geval van nood,
gelegenheid hebbe om zich door dezelve,
zoo wel als door het voorgemelde Zyportaal te
kunnen redden. — Nog heeft men, zoo in
den Bak als in deze plaatfe, de noodige ge-
makken en Waterbakken.

De zoogenaamde Balkon Loges zyn agt in De Balkon,
en Rang Lo-
ges.
getal. Iedere van dezelve heeft de breedte
van zeven en een' halven, en de diepte van
zes voeten. Tot dezen behoort een byzon-
dere Gang, die vyf voeten breed, en van de
noodige gemakken voorzien is. Voor het ove-
rige zyn zy voor zes of agt perfoonen gefchikt;
welke in deze Loges plaats begeert, betaalt

twee guldens en tien stuivers. — Boven de-
zelve zyn zeventien andere Loges geplaatst. —

Opperregen-
ten - Regen-
ten- en an-
dere Loges.

De Loge, die regt over het Tooneel staat,
en tien voeten groot is, is geschikt voor de
Opperregenten; eene andere ter regter zyde
van dezelve is voor de Regenten van het Wees-
en Oude-Mannen-huis, en eene, die daar
naast aan staat, is de Tour-Loge. Voor het
overige is 'er eene over de Kamer van Heeren
Gecommitteerden geplaatst om ten hunnen ge-
bruike te dienen. De andere Loges worden
ieder voor twaalf guldens verhuurd, mids dat
'er niet meer dan zes personen in zyn, moc-
tende voor elk, die 'er boven dit getal plaats in
neemt, nog twee guldens betaald worden.
Wanneer zy niet verhuurd zyn, kan men 'er
ook plaats in bekomen. Hare grootte is ge-
lyk aan die van de Balkons.

De Gallery,
of Twaalf
stuivers
Plaats.

De Gallery of Twaalf stuivers Plaats, is
ruim genoeg om aan omtrent driehonderd-en-
vyftig menschen zitplaatsen te verschaffen.
Ter wederzyde heeft men drie Banken, en
agterwaards een wel ingerigt Amphitheatre.

Toegangen
tot de Lo-
ges en de
Gallery.

Men heeft toegang tot de Loges langs eenen
ruimen Bordes Trap, die in het grootte Voorpor-
taal uitkomt; en de toegang tot de Gallery is
langs

langs eenen dergelyken Trap, uitkomende in het Zyportaal.

Wyders is 'er over het geheele Amphitheater cene Koepeling van Stukadoorwerk, versierd met verscheidene Afbeeldingen, welke tot de Digtkunde en andere voorname Konsten ene byzondere betrekking hebben. Men vindt 'er namelyk de Zinnebeelden van Apollo en van de negen Zanggodinnen; te weten van Kliö, Euterpe, Thalia, Melpomene, Polyhymnia, Erato, Terpsichore, Urania en Kalliope. — Daarenboven zyn 'er Afbeeldingen, die geschikt zyn tot aanduiding van de Oudheid-Historie-en Aardrykskunde; van de Starre-en Beeldhouwkunde; van de Schilder- en Rederykkunst; van het Hekeldigt, van het Lierdicht en Herderszangen. — Benevens het Oude Wapen van Amsterdam. In het midden van deze Koepeling is ene groote opening, die, naar mate het meer of minder vol en benaauwd, of naar mate het warm of koud is, kan geopend of gesloten worden. Dit Amphitheater wordt verlicht door een groot aantal van Waschkaarsen, staande op Girandoles, op Blakers of in Lantaarnen. Daarenboven vindt men het nodige licht in de Gangen, op de Trappen en aan de Uitgangen.

Koepeling
over het
Amphithea-
ter, en an-
dere byzon-
derheden,
daartoe be-
hoorende.

De Regentenkamer.

Boven den Ingang van het groote Portaal is de Regentenkamer. Naast aan dezelve heeft men ene Spreekkamer en een' geheimen Trap, langs welken men op het Tooneel komt. De groote Kamer is naar den hedendaagfchen fmaak geboifeerd, en van eenig Snywerk en gefchilderde Doekramen voorzien. Het Platfon is verfiert met het Stads Wapen, met het Zinnebeeld van den Byenkorf, en met dat van Treur- en Blyfpelen. — De Schoorsteenmantel bevat de Wapens der Heeren Gecommitteerden tot de directie van dit Gebouw. Voor het overige vindt men in deze Kamer de nodige Kasten en alle andere gemakken, welke in een vertrek van dien aart vereischt worden.

De Koffiekamers.

Uit het bovengemelde groote Portaal komt men in de Koffiekamer, die met den Bak en de Loges gemeenschap heeft. Langs het Zyportaal is de toegang tot ene andere Koffiekamer, welke gefchikt is voor hun, die zich op de zes en twaalf ftuivers Plaatsen bevinden; en in ieder van deze Vertrekken kunnen verfcheidene ververschingen bekomen worden, mids dat men daar voor de bepaalde pryzen betaalt.

Woning van den Kastelein.

Boven deze Kamers is de Woning van den Kastelein, beftaande uit ene zeer ruime Keuken,

ken, en twee Kamers, die naar eisch betimmerd zyn.

Naast deze Woning, of liever vlak agter de Loge, welke voor de Opper-Regenten geschikt is, heeft men ene groote Kamer geplaatst, die ryklyk voorzien is van Kasfen, en gebruikt wordt om de meeste en beste Kleederen van de Acteurs en Actrices te bewaren, over welken eene Kleërmeid het opzigt heeft.

Kamer, waarin de beste Kleederen bewaard worden.

Eindelyk kan men op den Zolder komen door middel van enen Trap, die agter het Tooneel geplaatst is, gelyk ook langs enen ruimen Trap, die naast de Gallery van de twaalf stuivers plaats uitkomt, en langs welken men mede naar enen Kleerzolder klimt.

Toegangen tot de Zolders.

Nog vindt men boven de Regentenkamer, gelyk ook boven de woning van den Kastelein, ene ruime plaats, die, door middel van zeer groote deuren, gemeenschap heeft met het Tooneel, en geschikt is om Schermen en andere Tooneelfieraden uit den weg te ruimen en naar boven te halen, zoodat men, in de oprigting van het Gebouw, is verdagt geweest om niets van de ruimte, waarvan men eenig nut heeft kunnen trekken, onbruikbaar te laten.

De ruimte, op welke het Tooneel is geplaatst, brengt

Langte, breedte en

hoogte van
het Tooneel.

bragt geworden, heeft ene langte van zeven-
ënzeventig, en ene breedte van vyfënzeven-
tig voeten. Het Tooneel is zestig voeten
diep; van voren tusfchen de Kolommen ne-
genëndertig voeten wyd, van agteren dertien
voeten; de hoogte is van voren drieëndertig
voeten en neemt naar agteren toe dermate af,
dat zy maar elf voeten blyft, zynde het Oog-
punt, waaruit men alle de Perfpectiefteeke-
ningen voor de Tooneelen heeft bepaald, ge-
nomen op enen afstand van negenëndertig
voeten, welke de wydte van het Tooneel van
voren is.

Schikkingen
onder het
Tooneel.

Onder de ruimte van het Tooneel is de Ma-
chinekelder, nevens ene Kamer voor de Mu-
zikanten. Nog heeft men 'er twee Gangen
met ene andere Kelder en ene Werkplaats,
voorzien van de nodige Trappen. Daarenbo-
ven zyn 'er drie deuren, ene agterdeur name-
lyk, en twee die gemeenfchap hebben met
den Bak.

Schikkingen
agter het
Tooneel.

Agter het Tooneel is een Magazyn om Too-
neelferaaden te bergen: het zelve is agttien
en twintig voeten in de langte en breedte:
ook heeft men hier de Kagchekamer, die
twaalf en agttien voeten in de langte en breed-
te is, met vyf Kamertjes, waarin de Actrices
zich

zich kleeden, een Kamertje, dat geschikt is voor den Tooneelmeester, en een Poeijerhok. Boven het Magazyn is de Kleedkamer voor de Danferesfen, en boven de Kagchelkamer die voor de Danfers. Boven de Kamertjes der Actrices, zyn de Vertrekjes van de Acteurs, allen voorzien van de noodige Kasfen. Eindelijk is 'er eene byzondere Werkplaats, dienende tot het vervaardigen of in orde brengen van allerlei Tooneelfieraden.

In het Tooncel is een groot Luik, voornamelyk geschikt om, by het vertoonen van FAËTON voor den Val van den Wagen en de Paarden gebruikt te worden. Daarenboven zyn 'er vier kleiner en nog twee grooter Zinkluiken.

Luiken in het Tooneel.

Om het Tooneel te kunnen verlangen of verkorten, heeft men, in vier onderscheidene plaatzen, Stop- of Schutdoeken; als eenen na de twee voorste Schermen, eenen tweeden na het derde Scherm, den derden agter het vierde Scherm, en de laatste is die, door welken de langte van het Tooneel bepaald wordt.

Schutdoeken om het Tooneel te verlangen of te verkorten.

Men heeft verkozen de vier voorste Schermen schuinsch te stellen, en dezelve op waterpas gelegde Galeijen te doen loopen, staande

Waarom men in de voorste Schermen eenen

de

schuinschen
stand ver-
kozen heb-
be.

de deze Schermen evenwydig aan elkanderen: maar de overigen, die verder van het Oogpunt af zyn, staan allen regt. — De redenen, waarom de Maker van het Gebouw aan den schuinschen stand der Schermen den voorrang gegeven heeft boven den regten, zyn (gelyk men ons berigt heeft) voornaamelyk de volgende. *Vooreerst* heeft men minder schuinsche dan regte Schermen noodig. *Ten tweeden* beslaan de schuinsche Schermen minder gronds in de breedte van het Tooneel dan de regte. *Ten derden* zyn zy veel beter geschikt om te stoppen. *Ten vierden* kunnen de Schermen, wanneer zy schuinsch staan, merklyk breeder vallen dan de regte, en bygevolg heeft men meer plaats om 'er iets goeds op te Schilderen. *Ten vyfden* is de schuinsche natuurlyker wyze geschikt om de Perspectief te bevorderen, ondersteld zynde dat de Schilder dezelve volkomen kundig is. *Ten zesden* is de tusschenplaats van het eenetot het andere Scherm, door dezen stand, grooter; en dus valt het den Aacteur gemaklyker om 'er door te gaan, en zich met genoegzamen spoed aan het oog der Aanschouweren te onttrekken. *Ten zevenden* gaat al het geluid, dat van agter de Schermen komt, door derzelyver schuinsche naar den

den agterkant van het Tooneel toe, en veroorzaakt dus geen hinder aan de Acteurs, die zich op het Tooneel bevinden, terwyl het ook weinig of niet van de Aanschouweren kan gehoord worden. *Ten agtsten* is, door de schuinte der Schermen de terugkaatsing of wedergalming van het geluid, tot het oor der Aanschouweren, wanneer twee Acteurs op het Tooneel tegen elkanderen spreken, veel beter dan zy zyn zoude, indien de Schermen in eenen regten stand gesteld waren enz.

Alle deze Schermen loopen op waterpas gelegde Galleijen, waarin Yzeren Staven en Metalen Katrollen zyn vastgemaakt, zoodat zy op eene zeer gemaklyke wyze kunnen bewogen en verwisfeld worden. — De bewerking van de Friezen en Stopdoeken geschiedt, by derzelver verwisfeling, mede op eene werktuiglyke wyze. Zy loopen over Schyven, allen voorzien van de noodige Tegenwigten, welke door houten Kookers van elkanderen zyn afgescheiden; en hoe zwaar dezelve ook zyn mogen, worden zy egter, stuk voor stuk, met weinig moeite door een mensch geregeerd. — De affluiting van het Tooneel, waardoor de Schouwplaats van de Vertoonplaats wordt afgezonderd, geschiedt door
het

Gemaklyke
Beweging
van de
Schermen.

het Gordyn, het welk met eene verwonderlyke en byna onbegrypelyke vaardigheid wordt opgehaald en weder nedergelaten. — Men zegt dat 'er zeer veel moeite noodig geweest is tot het vinden van eene Werktuiglyke schikking om een stuk Doeks, dat twee-en-veertig voeten lang en vyf-en-dertig voeten breed is, in minder dan eene halve minuut tyds naar de hoogte te doen ryzen, en het met gelyke snelheid weder te laten vallen.— Wanneer het Gordyn nederhangt, dan wordt het Werktuig, waardoor het in beweging gebragt wordt, opgewonden; en nadat dit geschied is kan het tot tweemaal toe zyne werking verrigten; het kan namelyk het Gordyn eens optrekken en weder neêrlaten, zonder dat 'er iets anders noodig is, dan dat men het slegts door een zeer eenvoudig middel in beweging brengc. — Tot al het bovengemelde heeft men voornamelyk gebruik gemaakt van een groot aantal Koperen, en Pokhouten Katrollen, die op den Zolder boven het Tooneel aan verscheidene Blokken zyn vastgemaakt, en op meer dan agthonderd geschat worden. Alles wat hiertoe behoort is vervolgens door middel van Koorden naar de Zuidzyde van het Tooneel geleid, waar meer dan tagtigduizend ponden

ge-

gewigts hangen , om alle die Werktuigen in beweging te brengen. Dit alles is overwaardig om met de naauwkeurigste opmerking beschouwd te worden , en heeft de verwondering van vele Konstenaaren , die het gezien hebben , weggedragen.

Ter verlichtinge van dit Gebouw zyn tagtig of vyf-en-tagtig ponden Kaarsen noodig.

Aan den voet van het Orchest zyn twee Smeeroef Lichtbakken , voorzien van honderd-en-zestig Pitten , die onder het Tooneel worden aangestoken , en die men ook , door middel van tegenwigten , kan laten ryzen of zakken , naar mate men Dag of Nagt verbeelden moet.

— Ter verlichtinge van de voorste Schermen is aan weerzyde nog een Koker , die met Yzer bekleed , en van dubbele Lichtbakken voorzien is. Agter de overige Zyschermen hangen Blikken Blakers , ieder met twee kaarsen voorzien , in houten draaikokers. Wanneer het Tooneel verduisterd moet worden , geschied zulks , door houten met dubbeld Blik beslagen Schuiven voor de Kokers der voorste Schermen te laten vallen , en de andere kaarsen met derzelver Kokers , het agterste voor te doen draaijen. Men heeft agter de bovengemelde Schermen zoo genoemde Oploopen , die

Wyze ,
waarop het
Gebouw , en
inzonder-
heid het
Tooneel
verlicht
wordt.

die op de wyze van Ladders gemaakt zyn, om in het aansteken der lichten, of ingeval van onverhoopt ongemak, overal spoediglyk te kunnen bykomen.

Voorzorgen, welke ter voorkominge en stuitinge van Brand gedragen zyn.

Tegens het laatstgemelde geval heeft men in het byzonder zeer groote voorzorgen in het werk gesteld. Op het Tooneel is eene Pomp, een groote Waterbak, en eene Brandspuit, die in den tyd van twee minuten water kan geven. Wyders zyn 'er verscheidene Brandemmers, Flodders, en andere noodige Werktuigen, behalven, dat alles, zoo veel als mogelijk is, ter voorkominge van Brand is geschikt geworden. — Eindelyk hebben de Kastelein en de Oppasfers eene byzondere Instructie, naar welke zy zich, wanneer het ontsluiten der Deuren, die allen naar buiten open gaan, noodig wordt, behooren te gedragen.

Instructie voor den Kastelein, en voor de Oppasfers aan de verscheidene posten.

De Kastelein is verpligt om terstond alle de Buitendeuren van den Schouwburg open te maken, als mede om de groote Deur, die aan de Vest agter het Tooneel is, te ontsluiten. Ten dien einde moct hy de Sleutels, welke hem zyn overgegeven, steeds by de hand hebben, en, ingeval van nood, buiten omgaan, om alle de Deuren van buiten te openen. — De

Be-

Bediende, die aan het Balkon staat, is gehouden om ten allerspoedigsten de Zydeur open te zetten, van welke hem eenen verzegelden Sleutel is ter hand gesteld, gelyk hy ook eenen Sleutel ontvangen heeft van de Balustrade aan de zes stuivers Plaats. — De post van den Ontvanger aan de twaalf stuivers Plaats, is om de Deur, welke in den Gang van de Loges uitkomt, gelyk ook die van den Zolder aan de gemelde Plaats, zoras als 'er eenig ongemak vernomen wordt, te openen, tot welk einden hy van eenen verzegelden Sleutel is voorzien geworden. — De Soldaten, die de wagt aan den Schouwburg hebben, moeten zich terstond aan alle de Deuren posteren, om wanorden te weeren, en het rooven van goederen, die aan den Schouwburg behooren, voor te komen. — De Timmerluiden, de Kaarsfensnuiters en verdere bedienden van den Schouwburg, staan onder de verpligting om, zoo veel als mooglyk is, by onverhoopten brand, hun best te doen, denzelven te helpen bluschen, en van tyd tot tyd rond te zien of 'er ook eenig gevaar te vrezen zy. — Ook moeten zy, indien 'er eenig ongemak mogt ontstaan, de Brandspuit terstond in gereedheid brengen, en alles verrigten wat tot verminde-

ring van den nood zoude kunnen dienen. En opdat zy de noodige bekwaamheid en handigheid tot dit werk mogen bezitten, moeten zy de Brandspuit niet slegts eens ter maand behoorlyk nazien, maar zich ook met dezelve, zonder 'er egter water in te hebben, oefenen. Eindelyk moeten zy bezorgen dat de Pomp met dubbelde Zuygers, die zich agter op het Tooneel bevind, altoos gangvaardig is, en de Tonnen vol water zyn, welke weeklyks moeten ververscht worden tot voorkoming van stank enz.

Wyze, waarop het Tooneel van het Amphitheater is afgescheiden.

Het Tooneel is van het Amphitheater afgescheiden door eenen net verfierden Boog, rustende op vier Kolommen, gemaakt naar de Korinthische Bouworde. Tusschen dezelve zyn de Beelden van MELPOMENE en THALIA, met de Hoofden der twee oudste Digteren van Treur- en Blyspelen, geplaatst geworden. — Alle de verdere sieraden, van de Balkons, de Loges, de Gallery en de Platfons, zinspelen (gelyk wy reeds te kennen gaven) opdat geen, waartoe het Gebouw werd ingerigt.

Ruimte van het Amphitheater.

Op het Amphitheater is gevoeglyke plaats voor ruim zestienhonderd Aanschouwers, die allen volkomen kunnen zien wat op het Tooneel omgaat, gelyk zy ook zeer wel kunnen hoo-

hooren, wanneer de Acteur flegts luid genoeg spreekt, en de vereischte stilte in den Schouwborg plaats heeft. Men heeft op sommige speeldagen ruim twaalfhonderd guldens ontvangen, en de ondervinding heeft geleerd dat men beter kan hooren, naar mate het Gebouw voller is.

Alles, waarvan wy tot nu toe gesproken hebben, is in den tyd van omtrent zeventien maanden gemaakt geworden; en niet-regenstaande de kortheid des tyds is het met zoo veel smaak en Konst uitgevoerd, dat het de goedkeuring der Aanschouweren verkregen heeft.

In het vervaardigen der Tooneelfieraden en Schermen, hebben verscheidene bekwame Meesters onder het opzigt van den gemelden Directeur DE WITTE de hand gehad. — De Konstfchilders J. ANDRIËSSEN en N. NUMAN en Comp. hebben het Gordyn geschilderd, waarop Apollo uit eene Wolke komt nederdalen. Het zelve is daarenboven nog versierd met eene Festonnade met muzikaale en andere Instrumenten, zinspelende op de Treur- en Blyspelen. — Op eenigen afstand van dezen is een Gedenkteeken of Eerzuil geplaatst, waarop het Zinnebeeld van den Byênkorf staat, versierd

Het Gordyn
beschreeven.

met het Stads Wapen, en gedekt door den Land- en Rivierof Y-God.

De Tooneelen beschreeven.

Door de genoemde Meesters zyn ook twee Tooneelen geschilderd geworden, de Italiaansche Straat namelyk en de Antique Hofzaal.

De Italiaansche Straat.

— De Italiaansche Straat bestaat uit vyftien groote stukken, te weten agt Schermen, een

Voorscherm, twee groote Schutdoeken en

vier Friezen. — De Antique Hofzaal, welke

De Antique Hofzaal.

mede moet dienen om een Vorstlyk Paleis te vertoonen, bestaat uit veertien Schermen, zeven Friezen en vier Schutdoeken, waarvan de eerste staat by het derde Scherm van voren, en geschikt is om den Troon te verbeelden; de tweede, by het vierde Scherm staande, verbeeldt de Gallery; de derde, ter zelfde plaatse gesteld zynde, vertoont het Portaal; en de vierde, die agter het zevende Scherm is, dient tot den Tempel. Daarenboven zyn er drie doorgeslagene Schutdoeken, die los staande Kolommen verbeelden. De bovengemelde Meesters hebben in het vervaardigen van deze stukken blyken gegeven van hunne ver gevorderde konst, welk getuigenis ook allen, die aan de andere Tooneelen, van welken wy nog moeten spreken, de hand gehad hebben, zich waardig maakten.

De

De Nieuwerwetsche Hofzaal is geschilderd door den Konstfchilder JOHANNES VAN DREGT. Dit Tooneel bestaat uit agt Schermen, vier Friezen, twee Schutdoeken en eenen Stopdoek; daarenboven behooren tot het zelve drie losse stukken, zynde een Troon en een Schoorsteen.

De Nieuwerwetsche Hofzaal.

Het Bosch met zyn toebehooren is door den Konstfchilder A. VAN DER GROEN vervaardigd geworden. Tot het zelve behooren de Rotsfchermen, de Molenbuurt, de Zee, de Bergen, de Waterval en meer andere losse stukken. Het bestaat te zamen uit twintig Schermen, vyf Schutdoeken met eenen Lugt- doek en zeven Friezen.

Het Bosch met zyn toebehooren.

De gemeene Buurt, welke het werk is van den Konst-Schilder J. G. WALDORP, bestaat uit agt Zyschermen, twee groote Stopdoeken, eenen kleinen Stopdoek, vier Friezen, en twee los staande Stukken, die tot sieraad dienen.

De Gemeene Buurt.

De Tuin, welke bestaat uit veertien Zyschermen, drie Schut- of Stopdoeken, en twee Voorschermen, is het werk van den Konstfchilder JAKOB APPELS.

De Tuin.

Eindelyk zyn door den Konstfchilder P. BARBIERS, vyf Tooneelen vervaardigd geworden; te weten: 1. De Veld-of Legertent,

De Veld- of Legertent.

bestaande uit veertien Zyschermen, zeven Friezen en twee Schutdoeken. — 2. De Kloosterkerk, mede samengesteld uit veertien Zyschermen, zeven Friezen en twee Schutdoeken. — 3. De oude Burgerkamer, hebbende zes groote Zyschermen, drie Friezen, en eenen Schutdoek. — 4. De Gevangenis, waartoe zes Schermen, drie Friezen en twee Schutdoeken behooren. — 5. De Moderne Kamer, bestaande uit zes groote Zyschermen, drie Friezen en eenen Schutdoek.

Behalven de Twaalf Tooneelen, welke wy hebben opgenoemd, zyn 'er ook reeds vele Konst- en Vliegwerken gemaakt, die by verscheidene gelegenheden te pas komen. Onder dezen munt inzonderheid de Wolk uit, die een zeer fraai stuk is, en haare werking op eene natuurlyke wyze doct. Zy komt van de Zuidzyde van het Tooneel, en gaat, na zich geopend te hebben, naar de Noord zyde van het zelve, in het gezigt der Aanschouweren. Schoon zy meer dan drieduizend ponden weegt, brengt één mensch, zonder dat iemand hem de hand biedt, haar aan het werken, door het omdraaijen van een Rad. Het werktuiglyke, dat in dit gestel is waargenomen, is ongemeen kunstig, en verdient met

op-

opmerking beschouwd te worden. — Voor het overige wordt ons berigt dat men nog bezig is met het vervaardigen van meer andere Kunstwerken, welke dienen moeten by het vertoonen van Armida, van Reinout in het betooverde Hof, van Medea, Circe, den toets der Minnaars en andere soortgelyke Tooneelftukken.

Toen men met het een en ander zoo ver gevorderd was, dat men binnen korten tyd eenen aanvang van spelen hoopte te maken, hebben de Edele Groot Agtbare Heeren Burgemeesteren aan den Agtbaren Raad voorgedragen, dat zy, volgens qualificatie, hun op den 8sten van Grasmaand des Jaars 1773, door de Vroedschap verleend, eenen Schouwburg hadden doen vervaardigen, op het Leidfche Plein, voor rekening van het Wees- en Oude Mannen-huis, om in denzelven, ten behoeve van de gemelde Godshuizen, onder bepalingen, die nader staan vermeld te worden, te vertoonen Nederduitsche Tooneelftukken; dat het zelve Gebouw, met al zyn inwendig toebehooren, zoo ver was gevorderd dat eerstdaags een aanvang zoude kunnen gemaakt worden met daarin te spelen; doch dat alvorens op het een en ander orde

Verflag door
hunne Edele
Groot Agt-
baarheden
wegens den
Schouwburg
aan de
Vroedschap
gedaan.

diende gesteld te worden, waaromtrent Heeren Burgemeesteren raadzaamst oordeelden, het goedvinden van den Agtbaren Raad te vernemen.

Wyders deden Hunne Edele Groot Agtbaarheden, by deze gelegenheid, de volgende Voorstellen omtrent de Direktie van den Schouwborg.

Voorstellen
wegens de
Direktie van
den Schouw-
borg.

Eerstelyk, dat de Direktie van dezen Schouwborg diende te worden toevertrouwd aan vier Gecommitteerden, waartoe voorgesteld werden de Heeren

Mr. JAN FREDERIK BEREWOUT,

Mr. JAN JACOB HARTSINCK,

JACOB GUILLOT,

CORNELIS JACOB VAN DER LYN.

Ten tweeden, werden de navolgende sehikkingen, met overleg der vier bovengenoemde Gecommitteerden beraamd, ter overweginge voorgedragen. Dat de gemelde Heeren, die zich, op verzoek van Heeren Burgemeesteren, reeds genegen getoond hadden om de Direktie van den Schouwborg op zich te nemen, dezelve zouden voeren, onder het opzigt van Regeerende Heeren Burgemeesteren in der tyd; en dat tot alles derzelyver schriftely-

lyke goedkeuring en toestemming zoude moeten worden verzogt, waarvan ook telkens aanteekening zoude moeten gehouden worden in de Kamer van Hunne Edcle Groot Agtbaarheden. — Dat de vier Gecommitteerden alle Jaren, Rekening en verantwoording doen zullen van hunne Direktie en Administratie aan Heeren Regeerende Burgemeesteren, zonder daarvan aan iemand anders eenige opening te geven; welke Rekening onderzocht, en, wanneer zy in behoorlyke orde gevonden wordt, goedgekeurd zal worden. — Dat niemand op het Tooneel zal worden toegelaten, wiens dienst daar niet vereischt wordt; en dat de Bedienden of Suppoosten, indien zy mogten overtuigd worden van eenige aanleiding tot overtreding van deze vaststelling gegeven te hebben, zullen worden afgedankt enz.

Alle deze gemaakte schikkingen, en gedane voorflagen omtrent de bestiering van den Schouwburg, werden, by Resolutie van de Vroedschap volkomen goedgekeurd; en dus is die bestiering, onder de aangeroeerde bepalingen, door Heeren Burgemeesteren aan de vier reeds genoemde Heeren, welke als Ge-

Resolutie op deze voorflagen genomen.

Bestierders van den Schouwburg.

committeerden waren voorgesteld, opgedragen.

Verdere
Schikkingen
omtrent de
bestiering
gemaakt.

Nadat hun op den 28sten van Hooimaand des voorleden Jaars 1774, deze was aanbevolen, zyn hun nog twee Regenten toegevoegd, om de noodige hulp in alles wat tot eene behoorlyke beschikking van zaken vereischt wordt te verschaffen, te weten de Heeren MATTHIAS LAMBERTUS VONCK, *Med. Doct.* en ABRAHAM DE VEER JUNIOR, welke voor de diensten, tot hunnen byzonderen post behoorende, betaald worden.

Inwyding
van den
Schouw-
burg.

Zooras als de pragtiglyk uitgevoerde Schouwburg, genoegzaam in staat was om gebruikt te worden, werd dezelve, op den 15den van Herfstmaand des Jaars 1774, in tegenwoordigheid van de Leden der Regeeringe, en van verscheidene andere genoodigde personen, onder welken zich ook de Tooneel-Digters en Digteresfen bevonden, geopend. — By die gelegenheid, werden twee Nieuwe Stukken ten Tooneele gevoerd. — Het eene, het welk zeer kort was, voerde tot titel, *de Inwyding van den Amsteldamschen Schouwburg*, en was door den Kapelmeester van het Orchest BARTHOLOMEUS RULOFFS opgesteld. — Het andere, *Jacob Simonszoon de Ryk*, is een voortreflyk Treurspel van de beroemde Digteresfe LUCRETIA

WIL-

WILHELMINA VAN WINTER, geboren VAN MERKEN. — Men had dus het genoeg van den Schouwburg te zien openen met een oorspronglyk Hollandsch Tooneelstuk, waarvan het onderwerp niet slegts uit de Vaderlandsche Geschiedenisfe genomen, maar in het byzonder tot de Stad Amsterdam betreklyk was. Ten dezen aanzien had dan de Inwyding van het Nieuwe Tooneel eenige overeenkomst met die van het Oude, het welk men opende met het deftig Treurspel *Gysbrecht van Amstel*, uit de penne van den voortreflyken VONDEL voortgevloeid. — Twee dagen later, op den 17den van Herfstmaand namelyk, is de Nieuwe Schouwburg voor het algemeen geopend geworden, en zederd heeft men de vertooning van de bovengemelde stukken, tot groot genoeg der Aanschouweren, verscheidene malen herhaald.

Wy agten het niet ongevoeglyk hier de namen der Acteurs en Actrices, welke by de Inwyding ten Tooneele verschenen zyn, op te geven, en tevens te melden hoe de Rollen onder dezelve zyn verdeeld geweest.

In het stuk, ten titel voerende: de *Inwyding van den Amsteldamschen Schouwburg*, waren de Sprekende Personaadjn:

Acteurs en Actrices, die by de Inwyding ten Tooneele verschenen zyn.

APOLLO	A. W. HILVERDING.
DICHTKONST	Juffr. C. BOUHON, geboren GY- BEN.
VERNUFT	H. ANGEMEER.
OORDEEL	S. KNUEM.
YVER	C. PASSÉ.

De Zingende en Danzende Personaadjen waren:

ZANGKUNST	Juffr. HUURMAN, voor Zang.
ROEM	A. BUZIDA, voor Dans.
OEFFENING	J. BOUHON, de Vader, voor Dans.
VERMAAK	A. SCHIPPERS, voor Dans.
UITSPANNING	J. BOUHON, de Zoon, voor Dans.
VINDING	Juffr. C. PHAFF, geboren VAN ZANTEN, voor Dans.
LEERZAAMHEID	Juffr. M. HESSE, geboren DE VEER, voor Dans.
DANSKUNST	Juffr. E. BOUVELLI, voor Dans.
VROLYKHEID	Juffr. C. BOUHON, de Dogter voor Zang en Dans.
GEVOLG VAN ZANGKUNST.	R. SCHMIDT enz.

In

In het Treurspel *Jacob Simonszoon de Ryk*, was de verdeeling der Rollen als volgt:

DON LOUIS DE REQUESENS A. VAN MAERLEN.

CHRISTOFFEL MONDRAGON C. PASSÉ.

DONNA ELVIRE DE MONCADA Juff. C. BOUHON, geboren CY-
BEN.

DON FRANCISCO DE BOVA- H. ANGEMEER.
DILLA

DON OZORIO DE AUGULO S. KNUEM.

JACOB SIMONSZOON DE RYK A. W. HILVERDING.

MARGARETHA HOOFT Juffr. de Wed. ZEIMS, gebo-
ren ELBURG.

NICOLAAS NICOLAASZ. HOOFT J. DE WAAL.

ALFONZO N. KNOLLEMAN.

HENRICO C. F. BARTHOLOMEI.

SPAANSCH BEVELHEBBERS.

SPAANSCH LYFWAGTEN.

Tyddigt op
den Schouw-
burg.

Wy kunnen, van de oprigting en opening van den Schouwborg sprekende, niet nalaten het zoetvloeiend Tyddigt op denzelven, door den Heer J. F. DELSING gemaakt, hier te plaatsfen.

thans zaL De bIJ, op nIeVW, In febVs kVnstkoor zWeeVen,
en't eELfte, 't WeLk ze'er Leest, Voor Wees en arMen geeVen.

Verdere by-
zonderhe-
den, betref-
fende de be-
ftiering van
den Schouw-
burg.

Toen alles tot volkomenheid gebragt was, hebben hunne Edele Groot Agtbaarheden den meer gemelden Direkteur Generaal gemagtigd om dit Gestigt aan de bovengemelde Heeren Gecommitteerden over te leveren, het geen op den eerften van Oogstmaand dezes Jaars 1775, geschied is, wanneer hun ook de geheele Direktie van den Schouwborg is opgedragen; over welke Direktie de Heer JAN VOS, reeds op den 25sten van Louwmaand van dit loopende Jaar, door de Edele Groot Agtbare Heeren Burgemeesteren tot Boekhouder was aangesteld, om van de Resolutiën welke Heeren

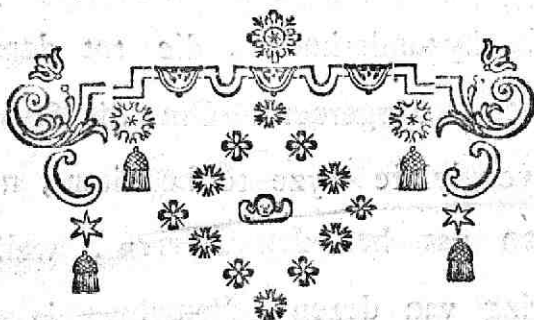
Ge-

Gecommitteerdens met goedvinden der Heeren regeerende Burgemeesteren van tyd tot tyd mogten nemen, nette aantekening te houden.

Wy hebben dus aan het oogmerk, het welk wy ons voorstelden, voldaan, eene Beschryving van den Nieuwen Amsterdamschen Schouwburg gegeven, en de voornaamste byzonderheden, die tot denzelfen behooren, aangeroerd. Om dit Stukje op de gevoeglykste wyze te besluiten, merken wy aan dat het den Heeren, welke de bestiering van dezen Schouwburg is aanbevolen, altyd tot eer zal verstreken, de Kleeding, en andere schikkingen, tot het Tooneel betreklyk, met zeer veel smaaksgerogeld te hebben. Daar zy in dit geval noch moeite noch kosten spaarden; daar zy blyken gaven van het ware oogmerk der oprigtinge van eenen Schouwburg te begrypen, heeft men reden om te denken, dat deze Nieuwe Stigting niet slegts een on-

Besluit van
deze Beschryving.

zondig tydverdryf zal verschaffen , maar ook dienen om het vernuft meer en meer te beschaven, en het hart te verbeteren.

OP DEN

NIEUW GEBOUWDEN

AMSTERDAMSCHEN

SCHOUWBURG.

Juicht Amsteldichters! juicht! spant nu van vreugd de snaaren!

Smooit vry het denkbeeld van dien droeven avondstond,

Toen 't alverslindend vuur van rust wist noch bedaaren,

Daar 't onzen Schouwburg sloopte en yslyk wierp ten grond!

Thans zien wy de Amstelstad weêr met een' andren pronken,

En aan den Burgeren, door 't loffelyk beleid

Der Achtbre Vaderen, op nieuw 't vermaak geschonken,

Dat hen welêer zo nut verkwikte in ledigheid.

Zing vrolyk, Hemeltelg! gy Voedster van de zeden!

Vergoode Dichtkunst die, door uwe aanminningheên,

Verheven zielen boeit, als ge op 't tooneel komt treden,

Daar ge uw beoefnaars streelt met kern van wyze reên!

D

Zing

Zing vrolyk, daar ge u weêr, met de allernaauwste banden,
 Aan 't nut tooneel verbind, en, hoe de laster smaalt,
 Hoe stout hy 't Schouwspel wraakt en zelfs u aan durft randen,
 Thans met een' nieuwen Burg grootmoedig zegepraalt!
 Het lust me in schaduw van Apolloos braave Zoonen
 Het nut van 't Speeltooneel, tot lof der Poëzy',
 Voor aller Burgren oog vrymoedig aan te toonen.
 Kom, eedle Dichtkunst! kom, en zet my krachten by!
 Als geestige Thalië op 't Schouwtooneel komt treden,
 Maaltze in een zuivre taal, waarvoor elk vatbaar is,
 In 't leerzaam Blyspel af, de hedendaagfche zeden,
 En hekelt elks gebrek, doch zonder floorenis.
 Zy toont den eigen aart der feilen, zonder vreezen,
 Dus oefent ze op de ziel een aangenaam geweld,
 Die ongevoelig, zo 'er hoop is van geneezen,
 't Gevolg van 't kwaade laakt, tot deugden overhelt,
 Zy leert den Vaderen de dwaaze en wulpsche tochten
 Van de onervaren jeugd, met veel voorzichtigheid
 Bedwingen, opdat zy door zulke Zielsgedrochten
 Niet word van 't pad der Deugd en buiten 't spoor geleid.
 Den Gierigaart, nooit moê van schraapen en van spaaren,
 Schoon niets, dan zorgen voor zyn' fchat, hem strekt ten loon,
 En hem elk oogenblik 't geritzel kan vervaaren,
 Stelt ze in een' Gerard, Vrek of Warenar ten toon.

Als Schyndeugd haar gedrag met valsheid op durft smukken,
 Thalia stelt haar ras in eenen lichten dag,
 En loont, daarze onverwacht haar 't masker af komt rukken,
 Haar met bespott'ing en met algemeen gelach.
 Zy doet een' Zwetzer, die op houwen, vechten, steeken,
 Verveelend roemen durft, wanneer hem niemand deert,
 Op 't zien van 't blanke staal en 't schyngevaar verbleeken,
 Terwyl zyn snoevery in laf gesmeek verkeert.
 Zy toont ons hoe men vaak, by zo genaamde wyzen,
 Daar de een in zothed juist niet veel voor d'andren wykt,
 Uit loutre beuzlarye een zwaar verschil ziet ryzen,
 En dat een wyze altoos niet uit den tabbaard kykt.
 Bestond ik 't verdre nut van 't Blyspel ar te maaien,
 Veelëer ontschoot my tyd, ja! eer ontbrak my kracht:
 Wat kan men hier een' schat van nutte lessen haalen,
 Waar uit men leert wat best gemyd dient of betracht!
 Dit alles gaat verzeld met zo veel' lieflykheden,
 Dat onze geest, die meest op 't aangenaame doelt,
 Meer overtuiging hier, dan dikwerf in de reden
 Van menig Philofooph of Schoolgeleerden voelt.
 Maar, houd Thalië ons hart in 't Blyspel opgetoogen;
 Wat word het niet verrukt, als schoone Melpomeen,
 Haar Treurtooneel ontfluit voor 's kunstbeminnaars oogen,
 En draaft op eenen trant verr' boven 't laag gemeen.

Hier ziet men Koningen het grootsch Tooneel betreedcn,

Hier schemert ons gezicht van vorstelyke pracht,

Daar alles treffelyk, naar alle omstandigheden,

Word in een voegzaame orde op 't Schouwtooneel gebragt.

Hier zien we, al spelende, ons de vorstelyke Kroonen,

Als waggelnde op het hoofd des geenen die ze draagt,

Ja, zwaar te torsen heeft, recht in haar' aart vertoonen,

En hoe een Koning vaak daar onder zucht en klaagt.

Hier zien we een Varanes met fiddren en met beeven,

Ten troon geklommen, eerst verkregen door geweld,

In wroegend naberouw zelfs eindigen zyn leven.

En jongen Arzafes in 's Vaders erf hersteld.

Hier leert Herodes ons, dat wie de deugd durft hoonen,

Een' worm, die altoos knaagt, in zynen boezem teelt,

En hoe de Hemel steeds de kuifche min wil loonen,

Wordt hier in Orndaat en Statira verbeeld.

Wat doodelyk vergift de minnenyd kan voeden,

Leert hier 't verwoed besluit van wreede Octavia,

En hoe des Hemels gunst de onnoozlen wil behoeden,

Zien we op het klaarste aan ons vertoont in Porcia.

In 't kort hier toont de deugd, haar heerlyke eigenschappen,

Daar ze in den grootsten druk de schoonste vruchten baart,

Terwyl de boosheid, die haar stout op 't hart dorst trappen,

Rechtvaardig bukken moet voor 't glinsterende zwaard.

Dit alles zienwe, en daar 't ons oog en oor kan streelen,
 Word middlerwyl de ziel met leerzaam nut gevoed,
 Terwyl een stille vreugd allenskens, onder 't speelen,
 De zinnen houd by een, en sluipt in ons gemoed :
 Een vreugd, waar door de ziel geheel word ingenomen,
 Die tevens 't zaad ontvangt van waare tederheid ;
 Zo datze in tegenheên, die andren overkomen,
 Door Medely' geraakt, als of 't haar selv trof, schreit.
 Wie voelt zich niet ontroerd als hy de droeve klagten
 Die kuische Vredegond voor Karel uitstort, hoort ?
 Wie velde ook 't vonnis niet alreeds in zyn gedachten,
 Als snoode Reimonds nek door 't zwaard moet zyn doorboord ?
 Wiens hart is zo versteend dat hy niet raakt aan 't zuchten,
 Wanneer hy Neêrland ziet gedrukt door 't Spaansch geweld,
 En d'Eerften Willem, daar men 't grootst gevaar moet duchten,
 Door een verraaders hand moorddaadig neêrgeveld ?
 Maar welk een tederheid treft onze ziel door de oogen,
 Op 't zien eens Jongelings die zich verbinden mag
 Met eene Maagd, wier deugd hem gantsch houd opgetoogen ;
 Zy juicht wanneer die praalt in eenen heldren dag ;
 Ze ontfelt wanneer ze hem verschrikken ziet en beeven ;
 Ze is raadloos, vind zy hem van hulp en troost ontzet !
 Maar naauwlyks zal de hoop tot zyn behoud herleven,
 Of ze is verheugd dat hy word uit den nood gered.

Wie juicht niet met Gustaaf, daar hy de snoode laagen
 Van Christiërnus, die een' prys stelde op zyn hoofd,
 Ontkomt, en tot zyn heil een vrolyk licht ziet daagen,
 Beklimmende den troon, hem door geweld ontroofd?
 Ja! wie, wie kan de vreugd uit zyne zinnen weeren,
 Als hy de deugden van een braaven Persiaan,
 Gedwardsboomd door den nyd, ziet heerlyk triumfeeren,
 Daar zyne lasteraars verftomd en schaamrood staan?
 Wie word ook niet verliefd op de eedle vriendschaps trekken,
 Als hy 't gedrag beschouwt van teedren Eduard,
 Die, yvrig om den ramp zyns boezemvriands te ontdekken,
 Den droeven Lucas helpt met een genegen hart?
 Laat vry een minnaar van Historiekunde boogen,
 Op eedle schatten, hem zo gunstryk meê gedeeld;
 Nooit komt een zaak zo klaar, zo levend ons voor de oogen,
 Dan als ze op 't Schouwtooneel voor ons word afgebeeld.
 Laat vry de Schilderkunst het oog door haar tafreelen
 Verrukken; laat de Veêl eenstemmig, wel gesnaard,
 Door een bedreven hand gevoerd, vry de ooren freelen;
 't Is slechts een korte poos dat dit ons blydschap baart.
 Want neemt men 't konststuk weg, en wil men 't speelen staaken?
 Haast ziet men hoe dat zoet de ziel ontvloogen is:
 Maar 't Schouwspel, doelende op voortreffelyker zaaken
 Laat haar een ryke stof ter nagedachtenis.

Verrukkelyk vermaak voor edele verftandén!

Dat van uw zuiverheid het fchoonfte kenmerk draagt,

Met reden zietge uw' roem verbreed in alle landen,

Daar deugd en wetenfchap aan 's menfchen hart behaagt.

Laat een, wien 't nimmer lufte om 't nutte te onderzoeken,

Het geen Tooneeldichtkunde aan haar beminnaars geeft,

Vry braaken gif en gal, en 't Schouwtooneel vervloeken;

Hy toone of de ondeugd ooit daar meerder voet door heeft.

Zo lang de Schouwburg van het oogmerk niet verwildert;

Zo lang de Dichtkunst geen bederf van zeden baart;

De Deugd en de Ondeugd op het klaarft zyn afgefchilderd,

Zal fteeds 't vermaakelyke aan 't nutte zyn gepaard.

Grootächtbre Vaders, die den burgren zo genegen,

't Onfchuldige vermaak hen niet onthouden wilt!

Gy toont hoe 't nutte altoos het onnutte op kan weegen,

En acht geen moeite of geld aan 't Nieuw Tooneel verfpild.

Gunt dat der Dichtren Rei u met verheugde klanken,

Daar hy zyn Kweekfchool ziet zo luifterryk herfteld,

Voor uwe zorg en vlyt op 't nederigft' moog' danken,

Daar Amftels Burgerfchaar alöm uw' lof vermeld.

De nieuwe Schouwburg blyve en bloeije lang na deezen!

Ja wyke nimmer van het zuiver oogmerk af!

Lang moet de nyvre By, hier de éelfte vruchten leezen,

De blanke Deugd ten prys, en de ondeugd tot een fraf!

Daar

Daar dus 't Tooneelspel sticht, door nutte en wyze lessen,

Legt dit den laster' zelv' een breidel in den mond,

Ja vlecht een' eerkrans voor de Dichtren en Dichtresfen,

En bouwt zyn nuttigheid op een' onwrikbren grond.

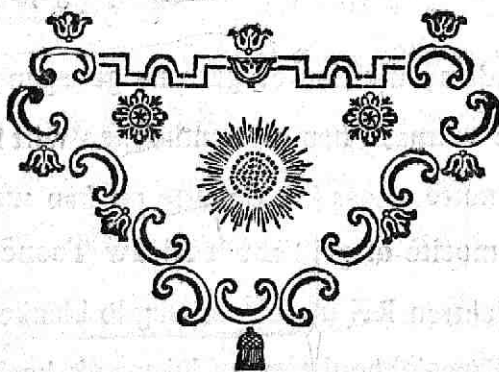
Dat Taal- en Dichtkunst steeds haar' luister zien volmaaken!

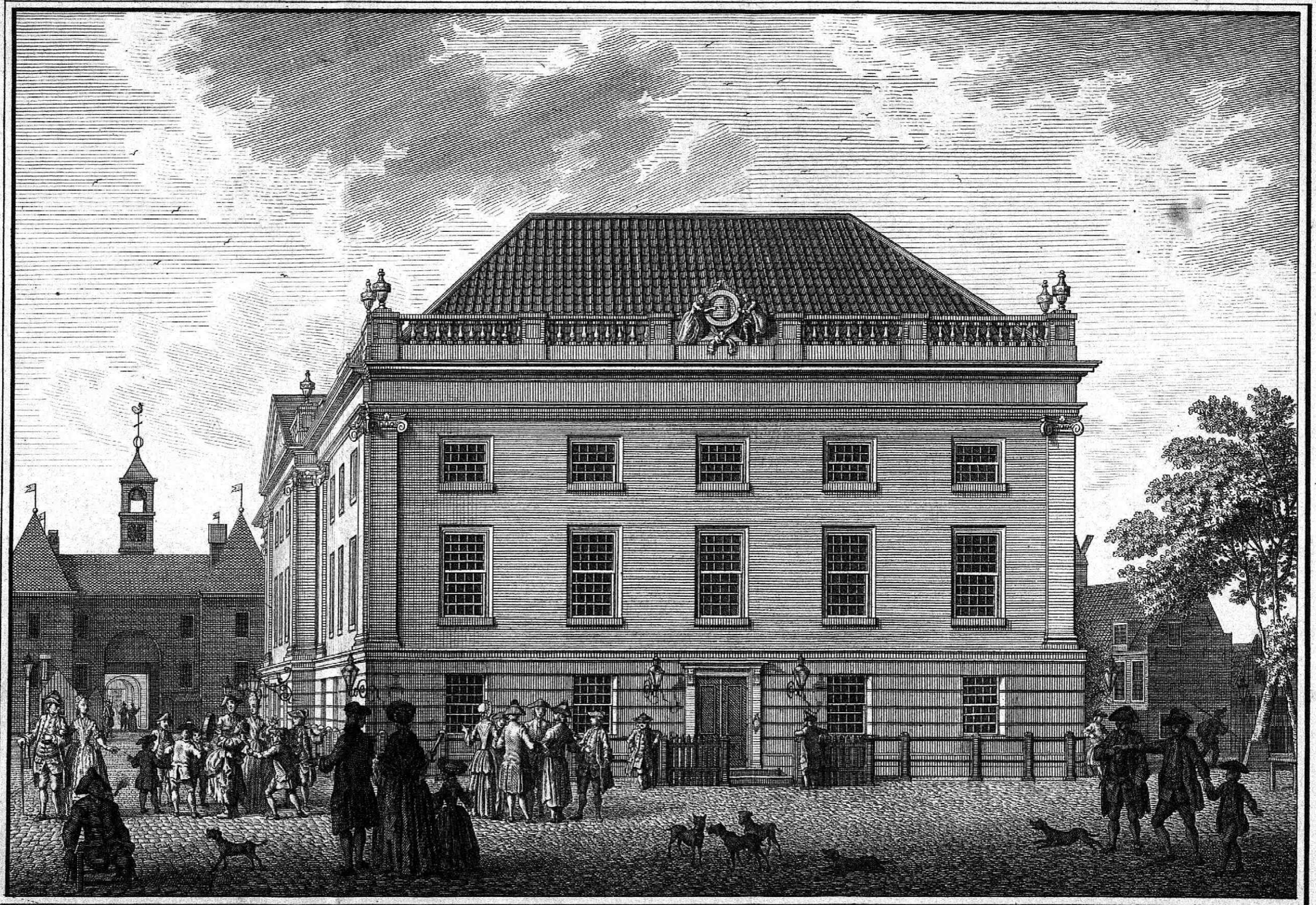
Nooit raak' de Schouwburg weêr ten prooi aan vuur en vlam!

Maar dat hy voor den geest, vermoeid door hooger zaaken,

Een nutte uitspanning blyve in 't werkzaame Amsterdam!

M Y N D E R T D E B O E R.

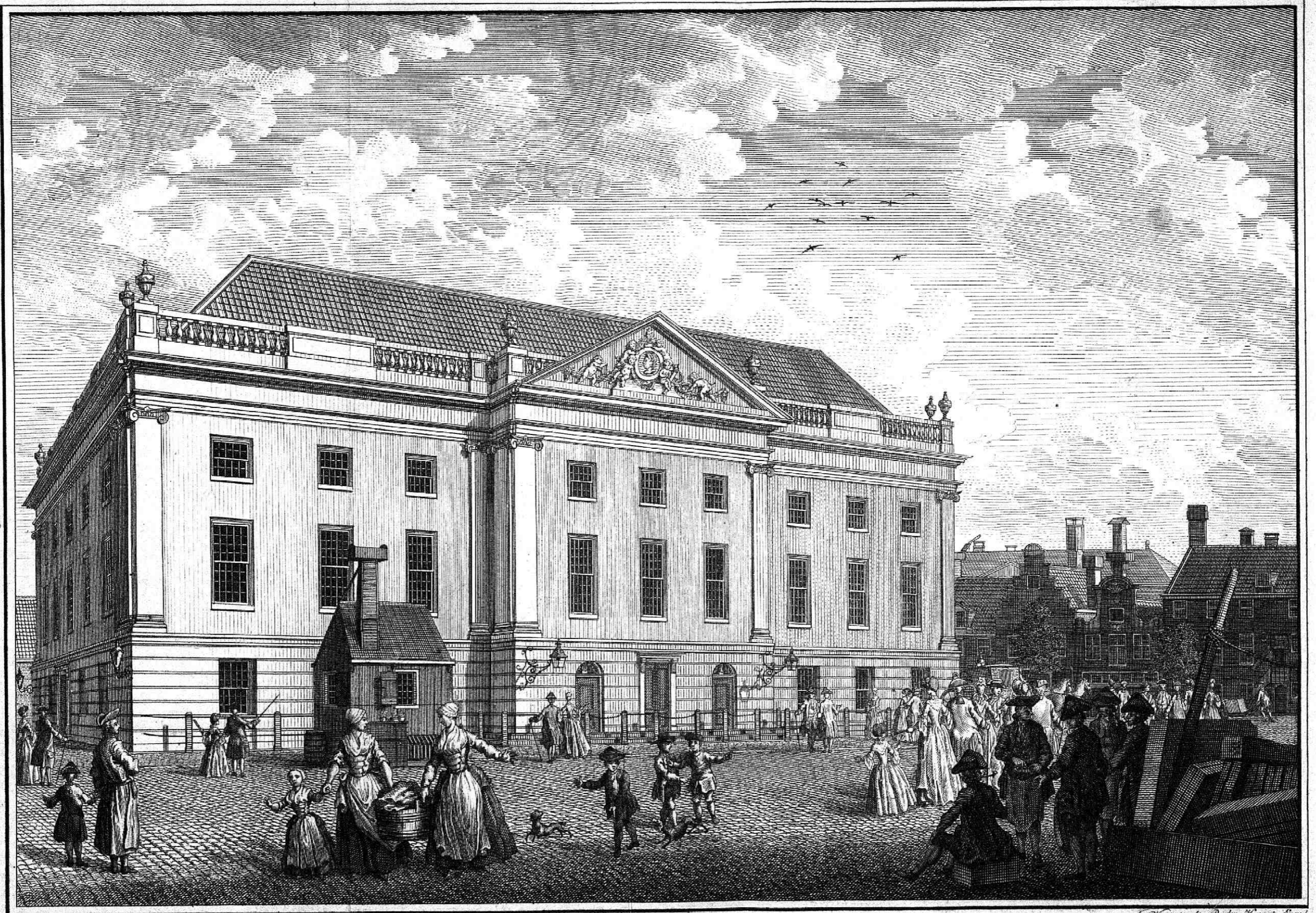

Ch. v. d. Meer, Jun. ad Viv. del. & fec.

G. Wagnars & P. den Hertog, Excud.

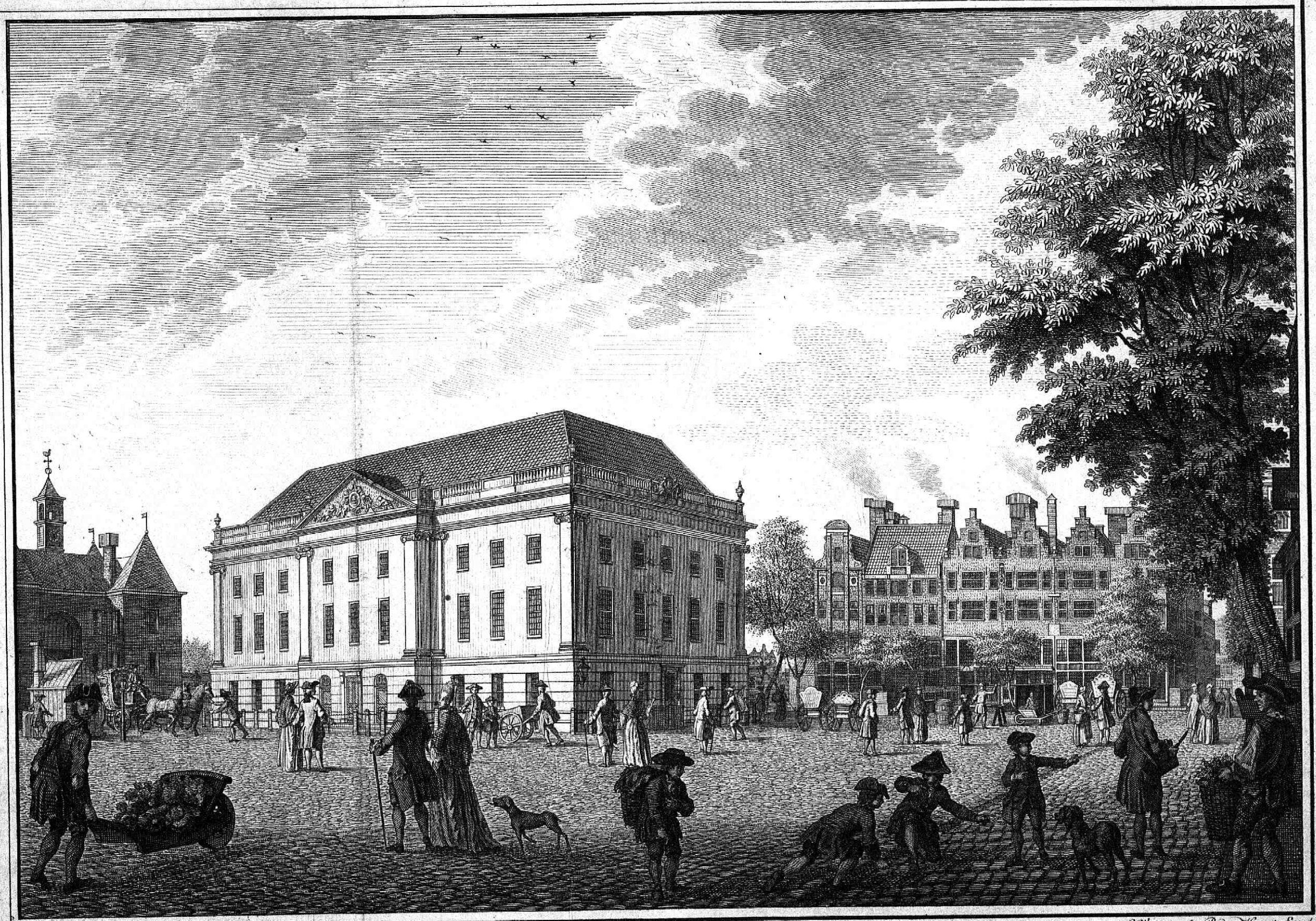
AFBEELDING van den NIEUWEN AMSTERDAMSCHEN SCHOUWBURG, van de Leidsche Straat te zien.

N. v. de Meer jun. ad Vb. del. & scul.

G. W. van der Meer & P. de Koning, Excud.

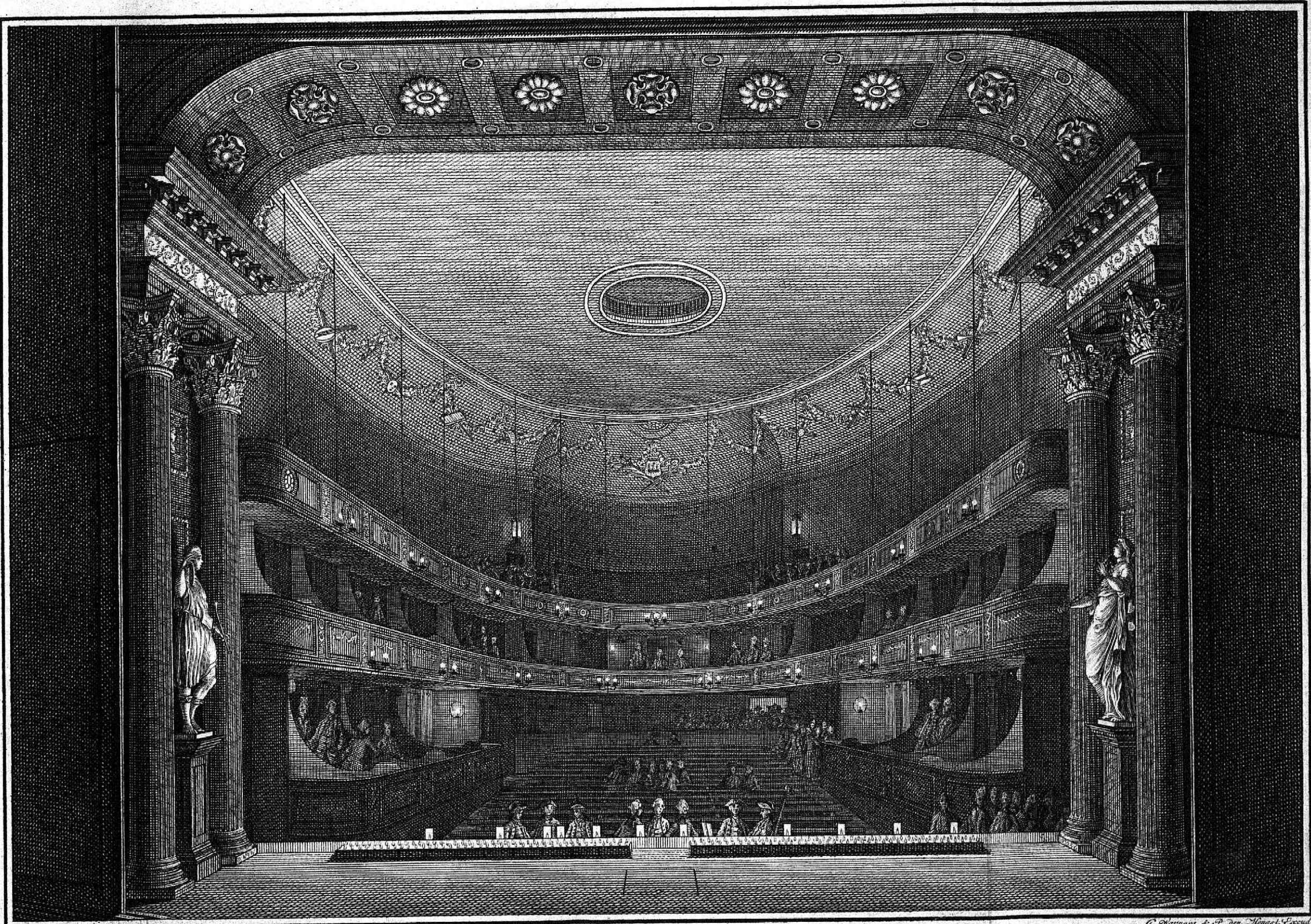
AFBEELDING van den NIEUWEN AMSTERDAMSCHEN SCHOUWBURG, van vooren.

N. v. d. Meerfua. ad. 9te. del. et fecit.

G. Wernars & P. de Haeght, Excud.

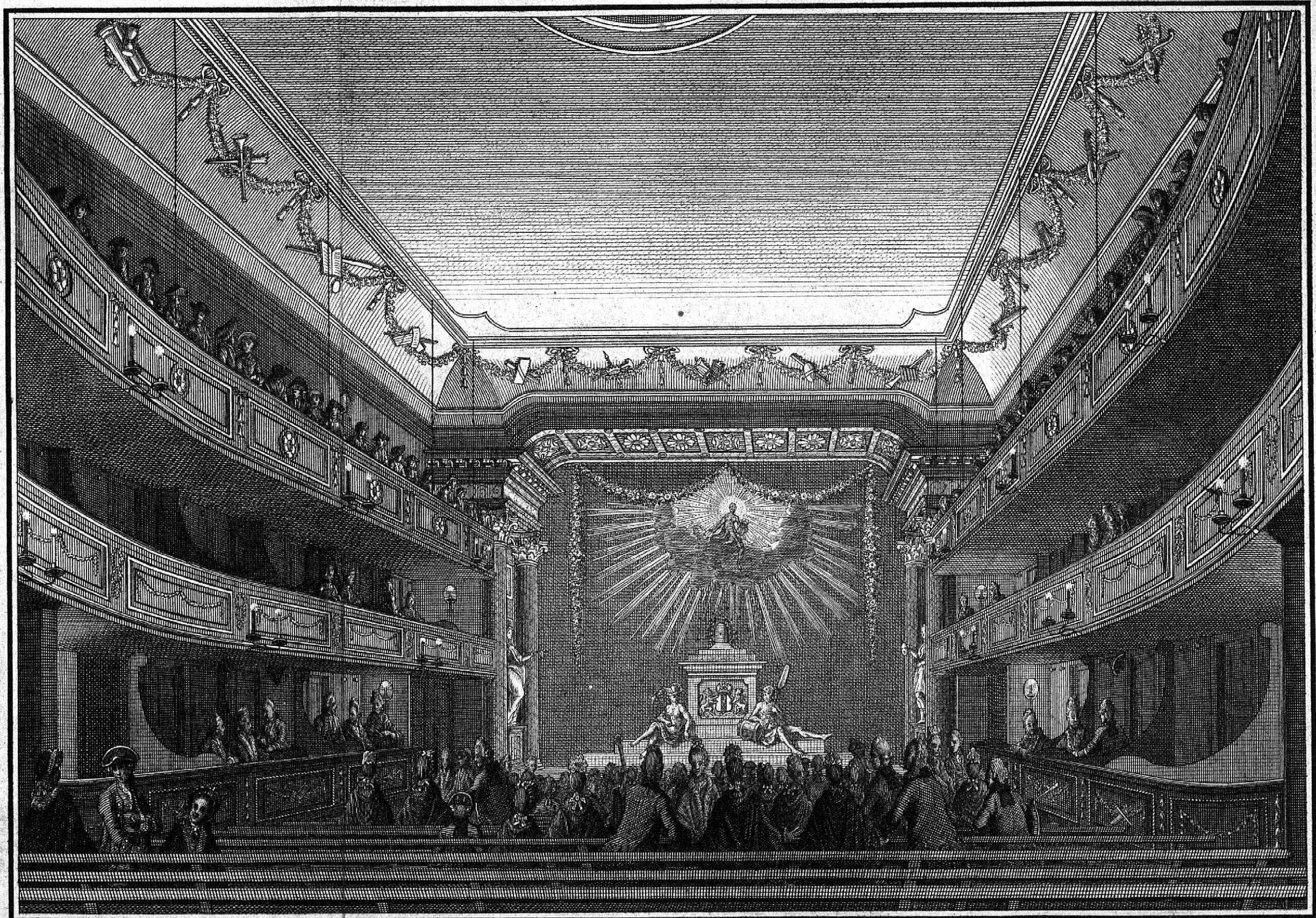
AFBEELDING van den NIEUWEN AMSTERDAMSCHEN SCHOUWBURG, met een gedeelte van het Leidſche Plyn.

N. v. d. Meer, Jan. ad viv. del. & fecit.

J. Wapars & P. den Hingel, Excud.

AFBEELDING des NIEUWEN AMSTERDAMSCHEN SCHOUWBURGS, van het Tooneel te zien.

X. v. d. Meer, Jun. ad W. del. & fec.

G. Wagners & P. den Hengst, Excud.

AFBEELDING van den NIEUWEN AMSTERDAMSCHEN SCHOUWBURG, naar het Tooneel te zien.